Anul XIV. Aprilie 1924. **Nr. 4.**

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE LUNAR —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT **NICOLAE.**

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STR. MITROPOLIEI Nr. 32.

SIBIIU. — 1924.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

„REVISTA TEOLOGICĂ“

:: :: Apare lunar :: ::
Abonamentul pe un an: 80 Lei.

REDACTOR: PROF. NICOLAE COLAN

Colaboratorii „Revistei Teologice“:

Arhim. I. Scriban, (Bucureşti); *Dr. I. Mihălcescu,* prof. la facultatea teologică (Bucureşti); *Dim. I. Cornilescu,* (Bucureşti); *Greg. Pletosu,* protopresb. (Bistriţa); *Dr. G. Popovici,* protopresb. (Lugoj); *Dr. I. Stroia,* ases. cons. (Sibiiu); *I. Teculescu,* episcop mil. (Alba-Iulia); *V. Gan,* prot. (Offenbaia); *Dr. I. Lupaş,* profesor universitar (Cluj); Preot *Gr. Cristescu,* paroh (Craiova); *Al. Muntean,* protopresbiter (Tileagd); *Dr. Gh. Proca,* asesor consistorial (Sibiiu); *Dr. Gh. Ciuhandu,* asesor consistorial (Arad); *Lucian Triteanu,* episcop al Romanului. *Dr. A. Crăciunescu,* profesor seminarial (Sibiiu); *Dr. S. Dragomir,* profesor universitar (Cluj); *I. Beleuţă,* prof. sem. (Sibiiu); *Dr. D. Borcea,* protopop (Sălişte); *Petru E. Papp,* protopop (Beiuş); *Dr. Vasile Lazarescu,* profesor sem. (Sibiiu); *A. Popoviciu,* prof. (Sibiiu); *Tr. Scorobeţiu,* asesor consistorial (Sibiiu); Preot. *P. Moruşca,* dir. stat. (Sibiiu); *Iosif Trifa,* preot (Sibiiu); *Gh. Maior,* profesor de relig. (Sibiiu); Diacon *Dr. Gheorghe Comşa* (Bucureşti); *Aurel Papp,* preot (Socodor); *I. Popa,* preot (Sălişte); *E. Cioran,* preot (Răşinari) ş. a.

P. C. preoţi sunt rugaţi să însemneze pe cotorul mandatului, pe lângă comună şi protopopiatul căruia aparţin.

Anul XIV. Aprilie 1924. Nr. 4.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 80 Lei. Pe o jumătate de an 40 Lei.
Un număr 8 Lei.

Hristos a înviat!

E chiotul de bucurie, care răsună din pieptul plin de nădejdi al creştinătăţii întregi — în dimineaţa Sfintelor Paşti. Cu puterea lui, el covârşeşte cerul şi pământul. Pentrucă e solia biruinţei lui Hristos: a adevărului asupra minciunei, a luminei asupra întunericului, a vieţii asupra morţii. E sărbătoarea celorce postindu-se şi-au răstignit trupul păcatelor — spre înviere. E praznicul celorce au pătimit cu Fiul Omului, ca să se împărtăşească de minunata slavă a învierii Sale.

Norii cari se învolburau năvalnic în clipa în care «Cel nevinovat» sorbeà păharul de otravă al lumii, s'au risipit — şi trăsnetele 'nfricoşate cari străbăteau Stihiile au amuţit — supuse.

Firea îngrozită de sacrilegiul de pe Dealul Căpăţinii, şi-a 'nseninat acum privirea.

Lumina orbitoare din afară a străbătut şi 'n suflete. Căci Biserica surpată s'a ridicat din nou, după trei zile, mai strălucitoare de cum fusese.

Hristos a înviat, biruind moartea şi dăruind lumii viaţă vecinică.

Hristos trăeşte, Hristos învinge, Hristos stăpâneşte!

Unde-i limba omenească sau cerèască 'n stare să cuprindă bucuria credincioşilor Lui?

*

*Ierusalimul cel trupesc — al «legii» — nu cunoaşte această bucurie. El care şi-a ucis profeţii, a ucis şi pe cel mai mare profet al lumii — pe Fiul lui Dumnezeu — răstignindu-l pe cruce. Căci Ierusalimul **cărturarilor şi al fariseilor**, Ierusalimul încremenit în rentabilele forme ale «legii», Ierusalimul idololatru — acela a răstignit pe «Cel nevinovat», nu «prostimea» credincioasă, care-l primise, câteva zile mai înainte, cu flori şi cântece de slavă.*

S'au găsit şi doi sinedrişti, Iosif şi cu Nicodim, cari să «îndrăsnească» a cere spre 'ngropare trupul Mântuitorului — crezând poate că prin această strigătoare faptă se vor curăţi de păcatul complicităţii tacite, de care s'au făcut vinovaţi prin lipsa eroismului mucenicesc. L-au îngropat deci.

Dar mormântul n'a putut cuprinde pe Acela, care numai vremelnic luase trup de om.

Hristos a înviat, înălţându-se la Tatăl, care-L trimisese să cheme lumea, pentru ultima oară, la pocăinţă şi să fie astfel începătură vieţii celei vecinice — şi pe pământ.

El s'a 'nălţat şi totuşi El trăeşte vecinic între noi, în noi, în sufletele noastre.

E 'ncunjurat şi astăzi, ca şi-atunci, de apostoli şi de farisei făţarnici; de «cărturari» înfumuraţi şi goi şi de «pescari» cucernici. Nu lipsesc nici sinedriştii cari Il adoară 'n taină şi cari privesc îndureraţi cum alţi-L răstignesc, fără de milă.

Hristos e vecnic; El trăeşte şi astăzi între noi.

*

Cei răi Il răstignesc şi astăzi, în fiecare nedreptate făcută deaproapelui şi 'n fiecare hulă grăită 'mpotriva lui Dumnezeu. Iar cei buni, în sufletul cărora Hristos învie în fiecare zi, se bucură şi 'n fiecare zi rostesc mântuitoarele cuvinte: «Ieri cu Tine m'am îngropat, Hristoase, astăzi mă scol împreună cu Tine, înviind tu; m'am răstignit cu Tine ieri, însuţi împreună mă preamăreşte întru împărăţia Ta»!

N. Colan.

Cântatul Cocoşului.

Din cei unsprezece discipoli cari fugiseră, doi numai, ruşinaţi, de laşitatea lor, se întoarseră şi urmară de departe, pitindu-se pe sub umbra zidurilor, cortegiul legănat al faclelor. Erau Simon Petru şi Ioan fiul lui Zevedei.

Acesta fiind cunoscut oamenilor arhiereului Caiafa, intră fără greutate în curtea palatului, aproape în acelaş timp cu Isus. Petru însă, mult mai timid sau mai fricos, nu îndrăznì să-l urmeze şi rămase în picioare la poartă. Ioan ne mai văzându-l alături de el şi puţin îngrijat, fără îndoială, de a rămâneà singur, ieşì să vorbească portarului şi-l convinse, cu toată neîncrederea sa, să băge înlăuntru şi pe tovarăşul său. Dar în momentul când Petru intrà pe poartă, slujnica portăriţă, îl recunoscù şi-i zise: «Nu cumva tu eşti unul din ucenicii omului acestuia prins?»

Şi Petru făcând o faţă ca şi cum ar fi fost ofensat, răspunse: «Nu, eu nu-l cunosc. Nu ştiu ce vrei să zici». Şi merse de se aşeză cu Ioan împrejurul unui foc pe care soldaţii îl aprinseră în curte, căci noaptea erà rece, cu toate că erà dejà luna lui April. Femeia încă bănuitoare, se apropie de foc şi privind la Petru cu atenţie zice:

«Da, tu deasemenea ai fost cu Isus din Nazaret».

Şi Petru tăgăduì din nou, cu jurământ:

«Iţi spun că nici nu-l cunosc».

Atunci femeia se întoarse la poartă clătinând din cap; dar soldaţii puşi în neîncredere prin repeziciunea acestor denegări, examinară pe Petru mai deaproape şi-i ziseră: «Adevărat unul dintre aceştia eşti tu, căci se vede bine după graiul tău».

Şi el se blestemă din nou, pe când un om, o rudă a lui Malhus căruia Petru îi tăiase urechea, îl întrerupse strigând:

«Nu eşti tu oare, cel ce te-am văzut în grădină cu Isus».

Dar Petru, încurcându-se în minciunile sale întări că e luat drept un altul şi că el nu este din învăţăceii acestui om.

In acel moment, Isus, cu mânile legate, traversà curtea în mijlocul gardei, pentru a fi condus înaintea arhiereului Caiafa. El auzì cele ce spuneà Petru şi-l privì. O clipă abià privirea sa căută spre Petru, privirea acestor ochi, în cari renegatul văzuse într'o zi strălucirea divinităţii, şi a cărei dulceaţă acum îi erà insuportabilă, păreà a nu aveà decât dispreţ.

Sărmanul suflet prăpădit rămase rănit pentru totdeauna; până la moarte el va vedeà ochii cei mari, trişti şi duioşi, a căror privire a căutat în spre el în această noapte înfricoşătoare.

Această privire îi spuneà mai mult decât o mie de cuvinte:

«Şi tu, care fuseşi cel dintâi din ai mei, acela în care eu pusesem cea mai mare speranţă, tu cel mai dur dar şi cel mai înfocat, cel mai neînvăţat dar cel mai credincios, tu celce m'ai numit cu adevăratul meu nume în apropierea Cezareii, tu care ai pus, pentru a dormì, obrazul tău pe mantaua mea, tu care m'ai sărutat de atâtea ori cu gura ta, *tu* m'ai tăgăduit, Simon Petre, fiul lui Iona, şi *tu* spui că nu mă cunoşti în faţa acestora cari se gătesc să mă ucidă? Nu puteai tu să dispari, să fugi ca şi ceilalţi, dacă nu simţiai tăria să bei cu mine paharul de care eu ţi-am vorbit de atâtea ori? Du-te, să nu te mai văd până în ziua când eu voi fi liber şi credinţa ta va fi înnoită. Dacă ţi-a fost frică, de ce ai venit aici? Şi dacă nu ţi-a fost frică, pentru ce m'ai tăgăduit? Chiar Iuda s'a arătat mai sincer decât tine: el a venit asupra mea cu duşmanii mei şi n'a zis că nu mă cunoaşte. Petre, Petre, îţi spusesem eu că tu, ca şi ceilalţi, mă vei părăsì. Dar acum tu eşti cel mai amarnic dintre toţi. Cu toate acestea, eu te-am iertat în inima mea, şi te iubesc cum te-am iubit întotdeauna, căci eu am venit pentru a murì şi a iertà.

Dar tu Petre, puteà-vei să te ierţi tu însuţi vreodată?»

Sub greutatea acestei priviri, Petru plecase capul; în pieptul său inima băteà cu putere; şi n'ar mai fi putut scoate din gura sa o nouă lepădare. Faţa sa ardeà ca focul de lângă el, ca şi cum ar fi fost o gură de cuptor.

Sub intolerabila strânsoare a durerii şi a remuşcărilor, el erà aproape să leşine, şi tot corpul său erà aproape în acelaş timp, de ghiaţă şi de foc. Numai de o clipă spusese că nu cunoaşte pe Isus, şi, în adevăr i se păreà că acum îl cunoaşte pentru întâia dată, acum vedeà el cine este Isus: ochii iubitori plini de mustrare îl pătrunseseră cu lumina lor asemenea sabiei unui arhanghel.

Cu mare chin, se sculă el să iasă pe poartă împletecindu-se. Şi abià ieşì afară, când acolo jos, în zorii pustii, un cocoş cântă în depărtare. Acest cântat vesel şi cutezător fu, pentru Petru, strigătul fără de veste, care-l deşteptă dintr'un vis urât: fu amintirea bruscă a unei vorbe auzite parcă în altă viaţă, fu întoarcerea la casa părintească, atunci când dimineaţa răcoroasă se întinde pe câmpie; fu ca o voce de atâta timp adormită, care luminează un trecut îndepărtat, fu ca o schintee în noapte.

Şi se putù vedeà atunci, în faptul dimineţii, un om care fugeà cu capul ascuns în mantaua sa, şi scuturându-şi umerii cu disperare în hohotele de plâns ale unei dureri inconsolabile.

Plângi, Simon Petre, pentru tine şi pentru El, acolo sus; plângi pentru fuga fraţilor tăi şi pentru trădarea unuia din ei; plângi pentru acela care moare pentru a-ţi mântuì sărmanul tău suflet; plângi pentru aceia cari vor venì după tine, şi cari, ca şi tine, vor tăgăduì pe liberatorul lor, fără a se mântuì prin căinţă; plângi pentru apostaţi şi pentru renegaţi; pentru aceia, cari vor zice după cum şi tu ai zis: «Eu nu sunt din ai săi».

Şi care e acela dintre noi, care n'a făcut cel puţin odată ceeace a făcut Petru? Câţi dintre noi, născuţi în Biserica lui Hristos, câţi n'au chemat pe Isus cu gura lor de copil, şi nu s'au pus în genunchi înaintea icoanei sângerânde, ca apoi să zică într'o zi, cu teama unui zâmbet: «Eu nu sânt din ai săi».

Tu mai puţin, nenorocite Petre; tu ai vărsat lacrimi din ochii tăi şi tu ai ascuns sub mantaua ta faţa ta ruşinată şi tulburată. Incă câteva zile şi Cel înviat te va săruta din nou, căci gemetele tale au curăţit gura ta sperjură.

Trad. de **D. D. Achimescu.**

Din *Giovanni Papini:* «Histoire du Christ».

Înapoi, la apostolie!

sau

Portiţele canonice ale Statutului Organic.

SS. Apostoli au zis: «Nu este cu plăcere nouă, ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu, să slugim meselor... noi întru rugăciune şi în slujba cuvântului ne vom zăbovi».

Fapt. Apost. VI. 2. şi 4.

Un cuvânt explicativ.

La Sinodul eparhial din Arad dela 1922 făcusem câteva propuneri, dintre cari unele sunt desfăşurate şi motivate în cuprinsul broşurei ce urmează.

Sinodul le-a transmis pentru studiare Consistorului eparhial, iar acesta mi le-a încredinţat iarăşi mie, ca să le studiez pentru Consistor.

Am plecat — şi atunci şi acum — dela convingerea, că în viaţa noastră bisericească suferim de unele defecte *de organizaţie* şi chiar şi de unele greşeli de *concepţie*, cari trebuesc înlăturate.

Însuşindu-mi gândul de a conlucrà în acest înţeles, am plecat dela modestele mele orientări de studii teologice-bisericeşti; am trecut pe la experienţele pe cari în curs de peste 18

ani de când le fac într'un serviciu central eparhial, le pun mereu — în gândul meu — în comparaţie *cu doctrina şi cu tradiţia* Bisericii şi cu *necesităţile* pe cari cu adevărat ar trebuì să le împace Biserica astăzi — *şi am ajuns la hotărârea de faţă, în care cred cu toată puterea sufletului meu.*

Sunt convins, că nu voiu spune lucruri pe placul celor mai mulţi. Dar eu o mărturisesc împreună cu Psalmistul (Ps. 115. v. 1.): «Crezut am, pentru aceea am grăit, iar eu m'am smerit foarte».

Mă smeresc şi eu foarte, în faţa *marei probleme de restaurare bisericească*, ce ni-se impune acum, între împrejurări politice-sociale radical schimbate, cari aşteaptă şi dela Biserica neamului romănesc, în concepţiile şi în practicele ei de până acì, precum şi — mai ales — *în ce priveşte programul ei de acţiune în viitor*, să facă un *pas înainte cu vremea, spre restaurarea întru Isus Hristos.*

Dacă, cu toate că am fost pus şi ţinut într'un serviciu şcolar şi nu propriu bisericesc al eparhiei, m'am încumetat să pun în discuţie o chestiune mare ca aceasta, o fac determinat de convingerea, că *orice întârziere* face să fie tot mai anevoioasă restaurarea, care *trebue* să urmeze.

Sistemul, zis *constituţional* al Bisericii din mitropolia noastră, îşi are multe defecte organice şi de interpretare şi aplicare; prea s'a înămolit în formulele birocratice, cari de multeori întunecă vederea clară a lucrurilor în lumina lui Hristos, şi nu odată astupă potecile sfinte, cari duc înspre realizarea *problemei sufleteşti a Bisericii noastre.* Şi chiar şi acest sistem, zis constituţional al Statutului nostru organic, încă îşi are câteva *portiţe canonice* — ca tot atâtea *turnuri de pază spirituală*, construite în vârful artificiului Constituţiei noastre statutare, în cari turnuri însă, în cei 50 de ani de viaţă «statutară», *nici Cârmacii duhovniceşti ai Bisericii noastre nu s'au prea urcat, nici au încredinţat pe alţii să urce în numele lor la veghiere, şi şi mai puţin să lucre.* Şi astfel, *cu problema spirituală, care este cea mai de căpetenie, a Bisericii noastre, în epoca «statutară» am rămas locului.*

Astăzi? Astăzi, din nenorocire, se discută *Unificarea administrativă bisericească* în felul de a se întinde, asupra întregei

Biserici ortodoxe române cu unele mici mlădieri, *formele de organizaţie statutară din Ardeal, mai nainte de ce noi înşine am fi avut răgazul cuvenit să facem Statutului Organic corectivele şi întregirile necesare, din punctul de vedere doctrinal şi tradiţional al Ortodoxiei, cât şi din cel al necesităţilor sufleteşti şi bisericeşti nouă,* cărora trebue să răspundă orice organizaţie bisericească şi, în locul prim, reorganizarea unitară bisericească, ce ni-o contemplăm *pe veacuri înainte,* complectă şi stabilă, în nici o atârnare de fluctuaţiile Legislativei politice.

Şi tocmai în aceea zace tragicul situaţiei de azi, că Proiectele — oficiale şi neoficiale de până aci — de unificare administrativă-bisericească se pasionează *numai de adoptarea ori respingerea formelor Constituţionale bisericeşti ale Ardealului, şi lasă neobservată laturea cea mai de seamă a lucrurilor: de a da Bisericii o astfel de organizaţie care să răspundă în mai mare* măsură ca în trecut, — *atât dincoaci cât şi dincolo de Carpaţi — şi chemării ei spirituale în lume, adecă de a învăţă şi luminà, de a sfinţì şi călăuzì sufletele* spre ostroavele Împărăţiei lui Hristos.

Nu de formele Constituţiei noastre Statutare, cu cari deodată să poată fi transplantate dincolo de Carpaţi şi defectele organice ale Statutului nostru, dimpreună cu concepţiile noastre, uneori strimte sub raportul bisericesc, şi cu formulele administrative de un birocratism steril, — *nu de atari forme are în primul loc nevoie neamul nostru românesc la organizarea unitară* a Bisericii sale, ci de altceva. Şi acest altceva nu poate fi, decât *Restaurarea morală a Bisericii în spirit şi concepţie şi în felul ei de afirmare, — o revenire integrală la misiunea apostolică* a Ierarhiei şi a Bisericii şi mai ales intensificarea acestei misiuni. Aceasta este ceeace ne trebue, dincoaci cât şi dincolo de Carpaţi, mai mult chiar şi decât o unificare în forme de administraţie!

Obiecţiunile — pe ici, colo chiar de natură practică administrativă — pe cari le fac în lucrarea de faţă cu gândul de a se ajunge la o îmbunătăţire *minimală* a administraţiei bisericeşti *în o singură eparhie,* vor aduce cu sine, poate, să se întrezerească măcar *contururile generale,* pentru întreaga Biserică, ale *cadrelor şi tendenţelor* ce ar trebuì ţinute în vedere şi la

reorganizarea unitară bisericească: *adecă de a se căută atari forme de Constituţie, cari să se inspire din — şi să se razime pe misiunea apostolică a Bisericii, contribuind şi însaşi constituţia* nouă bisericească *la realizarea acestei misiuni.*

Căci Amin, amin zic vouă: *O Biserică bine inspirată* chiar şi neavându-şi o organizaţie nouă pe înţelesul democratic al vremii noastre, va puteà face mult mai mult pentru realizarea misiunei sale pe pământ, decât o Biserică cu forme de constituţie modernă, dar goală de Duhul pentru grija celor sufleteşti.

Deviza noastră aşadar trebue să fie: Să căutăm înţelegerea superioară a lucrurilor pentru o *Reformă şi o unificare bisericească*, pe lângă respectarea pentru noi a rezultatelor evolutive din viaţa *constituţională* a Bisericii Ardelene. Dar ideia de Reformă şi de unificare să fie clădită *nu pe formele — trecătoare*, oricari ar fi ele — *ci pe temelia neclintită a spiritualităţii Bisericii, care-şi află suprema şi cea mai importantă manifestare şi justificare în luminarea, sfinţirea şi povăţuirea sufletelor spre idealul credinţei şi vieţii creştineşti.*

Şi în viaţa noastră constituţională bisericească de acum, dar şi în vederea Unificării bisericeşti, *să deschidem* prin urmare, largi, *portiţele canonice-spirituale ale Statutului ardelean.* Să intrăm prin ele, căutând tot mai mult o apropiere de *adevăratele ţinte morale*, ale Bisericii şi în acest chip s'aducem lui Dumnezeu curata şi cea mai folositoare slugire pentru reorganizarea unitară bisericească, şi prin aceasta, pentru consolidarea neamului şi a ţării.

Voiu fi, sau nu, bine înţeles? Nu mă priveşte, dupăcum nici eventualele supărări, ale oricui ar fi ele.

N'am grăit din resentiment, nici ca să mă trufesc, ci pentru împăcarea conştiinţei, deoarece cred cu toată puterea sufletului meu şi prevăd o înspăimântătoare derută morală, atât pentru noi cei de sub Statutul Organic de azi cât şi în cazul dacă unificarea Bisericii *s'ar face numai în formele exterioare ale vieţii constituţionale, şi dacă în complexul formelor constituţionale, nu vom plantà şi instituţiuni şi concepţii, gânduri şi acţiuni determinate de un mai pronunţat spiritualism*, reducând şi chiar suprimând birocratismul de prisos, bun frate cu formalismul fariseic, în care s'a împotmolit Biserica Vechiului Testament.

Când încheiu acest cuvânt explicativ, pot face provocare şi la studiul meu similar, publicat în revista «Biserica Ortodoxă Română» dela Bucureşti din anul trecut, reprodus în broşură sub titlul «*Reorganizarea Centrelor noastre ierarhice şi unificarea bisericească*». În aceea am prins chestiunea în cadrele generale: ale *tradiţiei vechi* orientale şi în comparaţie cu stările din zilele noastre; — iar în lucrarea de faţă scot la iveală momente din domeniul vieţii administrative a bisericii noastre din Ardeal. Astfel, un studiu se complectează prin celalalt, spre a se ajunge la o singură concluzie, firească şi norocoasă: *de-a nu se înfăptuì unificarea bisericească, prea mult dorită de altfel şi de noi, mai nainte de ce s'ar ţineà cont de experienţele şi dorirlle de îndreptare* ale Bisericii Ardelene, şi, mai vârtos, *nici decât înainte de ce în Proiectul nou de unificare bisericească s'ar concretizà soluţiuni potrivite pentru noua orânduire a centrelor ierarhice.*

Acest lucru se va puteà face acum, ori niciodată!

(Va urmà). Prof. Dr. Gh. Ciuhandu, asesor consistorial.

Pe dealul Căpăţinii.

Cu faţa galbenă şi suptă, încovoiat de greutate,
Isus pe muntele Golgotha, se urcă 'ncet, — cu crucea 'n spate,
Privind în urmă, înc'odată cetatea plină de păcate....

...Naintea lui răsare 'n aer, sub străvezlul bolţei cort,
Pleşuvul pisc, mâncat de vremuri, ce pare ţeasta unui mort,
Şi 'n umbră doarme Getsemani, sub chiparoase şi smochine,
Grădina tristă şi uitată pe valea mutelor suspine
— Unde Isus visà adesea şi-unde venise într'adins
Să-şi 'nalţe gândul către Domnul, în noaptea rece când l-au [prins, —
Pe când în zare Betleemul, în alba flacără de vise,
Se desenează pe coline, ca stol de umbre neprecise...
Iar mai departe, ca o pată, în licărirea argintie,
Abià se vede Marea Moartă din a nisipului pustie...

Isus, păşind pe aspra stâncă, îşi duce trupul către moarte,
Pe când picioarele zdrelite, în van se 'ncearcă să-l mai poarte...
Mântuitorul şovăeşte, căzând cu palmele 'n ţărână,
Genunchi-i sângeră de pietre, iar crucea-i lunecă din mână....
Dar El se scoală şi porneşte, privind cu ochii 'n depărtare...
Şi 'n urma lui, fără de număr, mulţimea fierbe ca o mare.

Şi pe când oastea blestemată, se mişcă vecinic şi se-agită,
Ca nişte valuri răsvrătite ce tot încearcă să-L înghită, —
Hristos păşeşte, dus pe gânduri, cu fruntea 'n sus, însângerată, —
Pe când privirea-i se-adânceşte pe 'ntinsa boltă, nepătată,
Şi 'n ochii Lui e-atât mister
Şi-atâta sfântă bucurie când şi-i înalţă către cer!

Şi cum se uită şi se pierde, în lumea magicelor vise,
Ii es în cale Heruvimii, cu albe aripe deschise,
Il înconjoară şi-L mângăe şi-l cântă cântece de slavă...
— Şi vocea lor pluteşte 'n aer, atât de sfântă şi suavă —
Şi-atât de mult în legănare Il fură cântecul şi-L duce,
Incât îşi uită de mulţime, şi de Golgotha, şi de cruce.

Şi cu cât merge spre Golgotha, cu cât se sue tot mai sus,
Se face tot mai luminoasă, figura blândului Isus.

Iar când pe cruce-L ţintuiră şi-L ocărâră şi-L scuipară,
Şi când îi deteră să soarbă otrava neagră şi amară,
Pe când Hristos spunea în şoapte cuvinte calde de ertare,
Sbură cu sufletul departe, în infinitul fără zare,
Plutind cu gândul peste spaţiu şi peste veacuri viitoare....

Şi-atunci văzu cum, dintr'odată, în strălucirea orbitoare,
Ţâşneşte o flacără de sânge şi mistueşte vechia lume,
Precum înghite o vultoare vârtejul pulberii de spume....

Şi pe când El pluteşte 'ntruna, prin Raiul lumilor de taină,
Pământu 'n cepe să se 'mbrace în întuneric ca 'ntr'o haină,
Căci toate vânturile suflă să stingă flacăra din soare,
Iar globul zilei sângerează, apoi se 'ntunecă şi moare...

Şi 'n urma lui — peste 'ntunerec — infernul gura şi-a deschis,
Şi 'n ploaea trăznetelor oarbe se surpă stâncile 'n abis,
Iar cerul urlă de mânie, pământul tremură şi crapă, —
Pe când zigzaguri de lumină adesea ori din ceruri scapă,
In noaptea-adâncă ce se lasă peste pământ şi peste apă...

Şi 'n roşietica lumină ce peste beznă se răsfrânge,
Ierusalimul pare 'n vale o pată roşie de sânge...

Donar Munteanu.

Ordodoxia în esenţa ei.

III. Concluzii. (Sfârşit).

Inainte de toate ortodoxia este absolut independentă de orice realizări istorice naţionale. Acestea totuş îi datoresc originea şi continuitatea vieţii lor, fără s'o epuizeze. Ele îi oferă în schimb un teren de aplicări tot mai bune şi mai largi.

Ortodoxia este prin urmare o inepuisabilă energie creştină, care curge neîncetat fără să se schimbe şi fără să se împuţineze, dela isvorul ei. Din aceste însuşiri rezultă cu evidenţă că ea e una cu creştinismul, ca agent de viaţă dătător al graţiei divine. În decursul veacurilor însă fluviul creştin s'a divizat succesiv într'o mulţime de derivaţii, în cari comunitatea isvorului primitiv nu se mai vede.

Faţă de toate aceste particularisme ortodoxia îşi păstrează demnitatea sa unică şi centrală, plenitudinea fiinţei sale şi imutabilitatea sa dealungul tuturor treptelor de desvoltare istorică.

Din potrivă toate denumirile creştine îşi implică insuficienţa. Ele nu sunt decât un reflex parţial al unităţii creştine câtă vreme ortodoxia îşi reclamă, ca proprietate a sa, plenitudinea integrală a creştinismului în fiinţa şi cuprinsul lui. Fireşte particularismele nu cuprind pe deplin nici partea de adevăr creştin pe care o păstrează; pentrucă ele il micşorează suprimându-i relaţiunile cu întregul. Ele sunt prin însuş acest fapt eterodoxe.

Ortodoxia singură este o revelaţie completă a creştinismului, care numai în ea poate să se resfrângă în totalitatea sa şi, deci, cu exactitate. Ortodoxia este o confesiune exactă pen-

trucă ea reproduce obiectul întreg: aceasta a fost creştinătatea primitivă şi autentică a Domnului nostru şi a apostolilor săi, aceasta este ortodoxia pururi conservatoare, cu toate că îşi adaptează evuluţia la diferitele condiţiuni istorice.

Concluzia firească: ortodoxia se socoteşte a fi creştinismul în plenitudinea sa primordială, în integritatea sa neprihănită. Pentru a se distinge de alte confesiuni creştine ea vorbeşte mai puţin de adevăr şi de eroare decât de opoziţia între întreg şi fragmentele lui. Acestea, după ce s'au separat, trebue să-şi justifice autonomia lor, insistând asupra notelor lor individuale. Ortodoxia n'are lipsă de trăsături distinctive, caracterul său propriu este de a cuprinde în sine tot ce este împrăştiat aiurea şi de al integrà într'o unitate armonică a tuturor organelor bisericii. Ea unifică totul prin esenţa ei, ea face să predomineze o forţă de asimilare centripetală, ea suprimă orice deviare şi orice scădere. Acì nu încape analiză subiectivă nici măcar asupra crezului definit. De asemenea ortodoxia nu admite decât un crez de caracter general al cărui conţinut se dovedeşte a fi într'adevăr apostolic, fără să se preteze vreodată la desmembrarea sa în elemente distincte. Pentrucă nici odată şi nicăiri întregul nu poate fi înlocuit prin părţile sale. Căci întregul va rămâneà vecinic mai vechiu şi mai mare decât părţile, cari n'au drept de existenţă decât în el.

De aici urmează una dintre greşelile eterodoxiei occidentale. Aceasta din urmă reclamă cărţile simbolice ale ortodoxiei, ea vrea chiar să ne ajute să le adunăm şi să le edităm. Aici se dovedeşte un mare dispreţ şi o evidentă greşală. De fapt ortodoxia n'are ***cărţi simbolice,*** în înţelesul tehnic al cuvântului. Ideia însăşi nu poate existà decât în cadrul concepţiei confesiunilor apusene, în opoziţie cu natura şi istoria ortodoxiei. Ea se consideră ca fiind ea însăşi învăţătura adevărată şi autentică a lui Hristos, învăţătura primitivă şi incoruptibilă; şi atunci ce doctrină particulară ar puteà să mai aibă în afară de cea a Evangheliei lui Hristos?

Insăşi Biserica ortodoxă nu face până în prezent uz de nici o «carte simbolică» specială, pentrucă ea se mulţumeşte cu mărturiile generale al tradiţiei în cari se defineşte doctrina. Aceasta se vede clar în sfinţirea episcopilor: sfinţitorul drept

dovadă a ortodoxiei sale citeşte numai crezul vechiu. Asemenea, ori poate şi mai mult, la Dumineca ortodoxiei care aminteşte ziua de 19 Februarie 842, sau triumful ortodoxiei sub Teodorei (842—845). Câtă vreme sunt înşirate, respinse şi osândite toate părerile false şi eretice ale trecutului, credinţa pozitivă nu se exprimă decât prin simbolul Niceo-Constantinopolitan.

Ortodoxia face apel la normele creştine ale antichităţii şi nu-şi revendică nici o «carte simbolică», pentrucă simbolul său nu cuprinde în ordine dogmatică nimic nou faţă de hotărârile celor 7 sinoade ecumenice. Aceasta dovedeşte că ortodoxia păstrează şi continuă creştinismul primitiv al apostolilor într'o succesiune directă şi neîntreruptă.

Ortodoxia are prin urmare conştiinţa şi convingerea intimă de a reprezentà creştinimul autentic al apostolilor prin succesiune directă, cu toate că anumite forme externe s'au schimbat.

Dar toate celelalte confesiuni spun acelaş lucru despre ele înşile. Catolicismul afirmă prin însuşi numele său, că posedă un universalism divin, în conformitate cu Evanghelia lui Hristos. Protestantismul pretinde că a descoperit din nou creştinismul primitiv...

Anglicanismul ca şi neocreştinismele ştienţifice asemenea.

Pretutindeni se predică deci reînoirea adevăratului creştinism original, se pretinde că se propovedueşte în integritatea sa autentică. In aparenţă aceasta este însăşi definiţia ortodoxiei; de fapt deosebirea este profundă... Pentrucă protestantismul trebue să afirme că biserica şi-a perdut în decursul timpului pe pământ, întreg trupul. El a ajuns la punctul de a negà totul: pe apostoli, pe Pavel şi chiar pe Hristos. O astfel de «restaurare» nu poate duce la un creştinism integral, ea duce la neant.

Ortodoxia nu raţionează astfel. Ea propovedueşte că Dumnezeu i-a descoperit prin Fiul pe Duhul Sfânt. Ştiind că umanitatea nu poate înţelege elementul divin care-i pare iraţional, ea crede mai întâi şi apoi vorbeşte. Ea se supune învăţăturii pe care o împrumută Sf. Pavel (II. Cor. 4, 13) din Ps. 15, 1: «Credidi propter quod locutus sum».

Ortodoxia nu este decât o promulgare a creştinismului nemuritor; ea îl primeşte, nu-l dovedeşte. Ea e prin credinţă şi nu prin raţiune. Pentrucă raţiunea cunoaşte într'adevăr prin credinţă, — «fide intelligimus» (Evr. 11, 3). Acest resonament în zadar ar căutà să lumineze o concepţie raţionalistă a creştinismului prin argumente fără de efect.

Creştinismul se prezintă ca o realitate vie. El nu atârnă de vre-o concepţie nici în fiinţa sa, nici în atributele sale. Că i-s'ar puteà da o preciziune doctrinală se prea poate, dar aceasta ar trebuì să izvorască din insăşi realitatea obiectului, şi nu din elaborările inteligenţei umane; ea ar trebuì să fie transmisă ca atare prin tradiţie.

Prin urmare este evident, că pentru ortodoxie creştinismul nu este o doctrină ci o viaţă de comunitate mistică cu Dumnezeu în Hristos, o viaţă de înoire prin graţia Duhului Sfânt în deplină frăţietate a celor credincioşi, o viaţă unde toţi, uniţi prin credinţa în fiul lui Dumnezeu sunt «afiliaţi» în El Tatălui ceresc şi, prin urmare, devin unii pentru alţii «fraţi» în graţie. De aceea în ortodoxie tainele au un loc covârşitor şi cuprind toate aspectele existenţei umane. Ele nu sunt un simbol extern nici un accesoriu ritual introdus, lărgit sau restrâns după voinţă, ci un element indispensabil al puterii active a creştinismului însuşi, garantat printr'un sacerdoţiu ierarhic, derivat dea dreptul dela Domnul nostru.

Totuşi reprezentarea vieţii reale prin simplul expozeu teoretic, pe care n'o dă decât cunoaşterea raţională, este imposibilă. Partea trebue reîntegrată în tot. Ortodoxia este sigură că posede plenitudinea creştinismului primitiv, pentrucă ea l-a primit printr'o neîntreruptă serie de «transmiţători».

Din potrivă o restaurare curat raţională a creştinismului autentic este inadmisibilă pentru ortodoxie. Pentrucă aceasta ar însemnà a nu vedeà în ortodoxie decât o doctrină, iar o doctrină, fie divină sau revelată pe cale divină, n'ar fi nici odată decât un mod de a pricepe, superior fără îndoială şi mai rezonabil prin originea sa, dar la urma urmelor totdeauna particularizat. Prin acest aspect pur ştienţific, această doctrină ar fi asemenea tuturor doctrinelor şcoalelor religioase sau filosofice: Concluziunile ei ar atârnà nu de fondator, ci de cercetările omeneşti.

Dupăcum un cugetător ar puteà descoperì ideile pitagoreice fără să fi studiat vreodată pe Pitagora sau pe discipolii lui, tot astfel, după protestantismul raționalist sau după raționalismul științific, ar fi de ajuns să adopți anumite vederi filosofice pentru a fi creștin. Un Li-Hung-Chang după acest principiu s'ar face creștin, chiar dacă n'ar aderà la nici o biserică creștină, pentrucă cetind Testamentul nou el ar consimțì să-și armonizeze cu el speculația sa teoretică.

Ortodoxia ar refuzà pe deantregul un astfel de procedeu (pur intelectualist) atât în principiile cât și în aplicările sale. Nici un păgân, câștigat intelectualicește pentru adevărurile creștine, n'ar trece încă în ochii ei drept creștin adevărat. Nici o comunitate eretică nu și-ar restabilì — *eo ipso* — demnitatea creștinismului veritabil, prin simpla renunțare la erorile sale.

Să luăm de exemplu atitudinea vechilor-catolici. Ei dau probe și mărturii despre credința lor în dogmele și canoanele bisericii vechi a celor șapte sinoade ecumenice; ei doresc și cer ortodoxiei să-i recunoască, dar fără să intre în vr'una dintre bisericile ortodoxe de astăzi.

Această situație și această cerere a lor se deosebește de a nestorienilor siro-caldaici, cari și-au sărbătorit, în 25 Martie 1895, la Petersburg, reunirea cu biserica rusă, prin șeful lor, episcopul Mar Ionah de Supurghan. Vechii-catolici dimpotrivă se mulțumiră cu un fel de intercomuniune pe care Occidentul o practică în toate felurile între non-conformiști. Aceste pretenții ale vechilor-catolici au eșuat până acum. Ele s'au izbit de cel mai categoric refuz. Din partea ortodoxiei, aceasta nu însemnează nici trufie, nici capriciu, ci fidelitate față de o datorie primordială. Insuși strădania vechilor-catolici și chipul în care vor să-și aranjeze situația arată, că ei n'au pătruns încă în viața lor până în adâncurile ortodoxiei. Creștinismul lor este îmbibat încă de raționalism occidental.

Este imposibil să iei apă dintr'un izvor inaccesibil, fără să te duci la râul care curge din el și fără să iei contact cu izvorul — prin mijlocirea acestui râu. Ortodoxia este o viață creștină prin grație; nime nu se poate împărtășì de această viață și de privilegiile ei în virtutea unui simplu omagiu teoretic și printr'o simplă înțelegere abstractă. Trebue să i te dai prin

uniunea reală şi vitală, înainte de a te împărtăşì de comorile ei spirituale.

Această necesitate, egală pretutindeni, nu însemnează dominaţie şi umilire. Ea rezultă din natura ortodoxiei. I-o dictează raporturile ei faţă de celelalte confesiuni creştine. Ea ştie că ea este creştinismul primitiv incoruptibil şi viu, pentrucă ea posede o succesiune neîntreruptă dela Apostoli.

Celelalte grupuri nu sunt decât nişte frânturi, cari au ales un punct special şi l'au desvoltat sistematic: ele sunt datoare să revină la întreg. Ortodoxia nu le neagă anumite puncte de afinitate cu ea. Ea nu le cere să-şi corecteze în cutare sau cutare chestiune, care le apropie de ea; ea nu le spune să revină la aceà totalitate, care fiind divină şi universală în Hristos, face ca însaşi biserica să fie catolică sau universală.

Pentru a ajunge la acest rezultat, ortodoxia nu ţine să le expulseze celelalte denumiri, teritoriale, cari le aparţin. Vrea numai să le contopiască în ea însăşi, topindu-se ea însăşi, la rândul ei, în oceanul divin al acestei graţii regeneratoare, care mântue şi dă viaţă în Hristos. Dar ortodoxia, aşà de bogată în explorări de misiune apostolică, rămâne streină de orice propagandă proselitistă.

Ortodoxia nu se exaltează; ea nu vrea subjugarea altor confesiuni. Pentruce? Pentrucă le consideră drept nişte derivaţii ale sale. Dacă ortodoxia le cheamă să se unească cu ea, o face pentru propria sa unitate cu Hristos în adevărul divin, pe care l păstrează nealterat şi vecinic activ prin graţie.

Pe drapelul ei nu sunt scrise decât cuvintele sfinte: Aceasta este credinţa apostolică, aceasta este credinţa părinţilor noştri, credinţa ortodoxă. Aceasta este credinţa care susţine universul.

(După Gloubokovsky.) Trad. de **N. Colan**.

Datoria preotului de a se mărturisi.

Mărturisiţi-vă unul altuia păcatele şi vă rugaţi unul pentru altul.
(Ap. Iacob, c. 5, v. 16.)

E timptul Păresimilor, când biserica noastră îşi deschide larg uşile sale pe seama tuturor credincioşilor săi. E timpul de căinţă, în care fiecare creştin

evlavios îşi mărturiseşte păcatele sale înaintea spiritualului său, pentruca luând iertare, să se împărtăşească cu sfintele taine «spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci».

Dacă porunca a patra bisericească îndeamnă *pe fiecare* creştin la îndeplinirea acestei datorii, oare pentru cine sunt cuvintele «mărturisiţi-vă unul altuia păcatele», dacă nu mai ales pentru preoţi? Pentrucă nouă, preoţilor ne-a zis Mântuitorul: «Aşà să lumineze lumina voastră înaitea oamenilor ca, văzând ei faptele voastre cele bune, să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri».

* * *

Un iscusit pictor, în anii dinaintea răsboiului, a simbolizat *triumful şi menirea creştinismului în lume printr'o icoană* de o genială concepţie artistică.

In partea de sus a acestei icoane ni se înfăţişează — în tot farmecul şi în toată splendoarea lui — Olimpul zeilor antichităţii. Fericiţii săi locuitori, cari ştiau să se bucure de viaţă şi de toate plăcerile ei, într'un moment văzându-şi fericirea ameninţată de un uzurpător, se înfurie, îşi încruntă frunţile, îşi încleştează pumnii ameninţători şi aruncă priviri pline de ură şi răzbunare spre intrarea vrăjitei lor locuinţe. Din această parte se iveşte *o figură blândă*, cu faţa înseninată de bunătate şi iubire, de linişte şi mângăiere maiestoasă, şi înaintează cu pas domol spre intrările Olimpului... *Este mântuitorul.* — Din mulţimea zeilor furioşi se desprinde atunci o gingaşă zeiţă, care porneşte grăbită spre intrare şi, ajungând în faţa străinului din prag, se opreşte, îşi pleacă genunchii cu smerenie, iar ochii înviorați de nădejde şi-i ridică spre dumnezeescul Mântuitor, care-i întinde mâna cu dragoste.

Ştiţi cine erà aceà zeiţă?... Erà *Psyche-Sufletul.* Eşise întru întimpinarea Mântuitorului, bucurându-se de ziua sosirii lui în lume.

* *

Arta despre îngrijirea şi conducerea sufletelor la Evanghelie, iar prin Evanghelie la mântuire, a predat-o Hristos apostolilor, iar aceştia urmaşilor, sfinţilor părinţi bisericeşti şi dela dânşii s'a transplantat până astăzi prin slujitorii altarului, prin preoţi.

Sufletul — chipul lui Dumnezeu, stricat fiind în urma păcatului strămoşesc, se reface prin botez. Prin păcatele săvârşite în viaţa pământească se întunecă de nou. Cine mijloceşte la tronul divin, cine împacă iar omenirea căzută dela Dumnezeu?

Preotul cu poveţele şi darurile sale! Mare diregătorie şi înaltă slujbă! In cartea lui *Iov* (c. 41, st. 23) se zice: «Nimic nu este pe pământ asemenea lui făcut. Dumnezeu este în ceriu, oamenii pe pământ, iar preotul în mijloc, între oameni şi Dumnezeu». «Păstorul cel bun însă sufletul său îl dă pentru oi», zice evangelistul Ioan. Dumnezeu este părintele luminilor, oamenii sunt întru întunerec, iar preotul trebue să fie lumina lumii, sfeşnicul, prin care se luminează creştinii.

Nu este deci pe pământ putere, care puterei preoţeşti să-i fie asemenea. Că şi pe împăraţi îi covârşeşte preotul. Dregătoria împăratului este omenească, a preotului dumnezeiască. Impăratul lumesc are putere asupra trupurilor, preotul asupra sufletelor.

Puterea împăratului este din lumea aceasta, iar puterea preotului este de sus...

* * *

Fraţilor! Văzând măreţia acestei chemări sfinte, să medităm cu toţii asupra vieţii noastre petrecute până acum. Să ne întoarcem cu gândul la veacurile patristice, unde aflăm păşune şi hrană pentru sufletele noastre. Să ne reamintim de acei luceferi ai ortodoxiei, cari, deşi cei mai mulţi străluceau printr'o viaţă aleasă încă înaintea hirotoniei, totuşi la început se temeau şi fugeau dinaintea acestei înalte demnităţi pe motivul că, nu vor fi capabili s'o îndeplinească în toată

strălucirea ei. Ei nu se simţeau încă destul de destoinici pentru treapta preoţiei.

Exemplul cel mai distins, care ni-a rămas până azi, este *Sf. Ioan Gură de Aur.*

Acest bărbat celebru, la etatea de 26 ani se refugiază dinaintea delegaţiei care venià să-i ofere scaunul patriarhal din Constantinopol. In restimpul celor doi ani, cât rămase ascuns, dă la lumină cartea: «*Despre preoţie*», prin care se desvinovăţeşte pentru fuga sa. Intr'ânsa ne spune, că în singurătate învaţă omul înţelepciunea cea adevărată şi curăţenia moravurilor. In liniştea acelei vieţi solitare, printr'o continuă şi severă examinare de sine şi-a curăţit Ioan sufletul de pornirile inferioare, şi-a îndreptat sborul, pe aripele virtuţilor evanghelice, spre idealul vieţii creştine.

Cu gândul la slăbiciunile trupului nostru şi la greşelile noastre, la ceeace n'am îndeplinit ca oameni, sau am întrelăsat ca preoţi ai bisericii lui Hristos — să ne umilim deci şi noi înaintea Lui şi plecându-ne genunchii înaintea fratelui nostru duhovnic, să-i cerem să se roage pentru noi, ca astfel să luăm iertare pentru greşalele noastre. De altă parte să ne înălţăm cu mintea în sferele acelea, unde luceferii idealului preoţesc luminează pe ceriul Bisericii noastre.

Datori fiind noi să *administrăm şi taina pocăinţei, cum o vom face aceasta, dacă noi inşine n-am practica-o? Cum vom puteà strigà cu Sf. Ioan Botezătorul: «Pocăiţi-vă că s'a apropiat împărăţia ceriurilor, faceţi roade vrednice de pocăinţă!» — dacă noi nu ne mărturisim? Cum vom puteà deşteptà căinţa şi părerea de rău în sufletele credincioşilor cari vin la mărturisire, dacă înşine nu facem taina aceasta importantă pentru împlinirea misiunii noastre, precum şi pentru mântuirea sufletelor noastre?!*

Să ne mărturisim deci şi noi întreolaltă păcatele noastre. Să ne aducem aminte de toate câte am greşit şi să petrecem cu gândul, precum au făcut creştinii veacurilor prime, cari, prin mărturisirea păcatelor în public, dovedeau cea mai profundă căinţă şi părere de rău.

Astfel, *la împărtăşirea din Sf. potir,* raza dulce de lumină a mântuirii, ne va surâde şi nouă.... Hristos Mântuitorul va fi ajutorul şi povăţuitorul nostru.

Impreunaţi astfel cu focul sfânt al credinţei, izvorâte din dragostea pentru Hristos şi misiunea noastră şi întăriţi, ne vom reîntoarce iarăşi la turma cuvântătoare, pe care datorie avem să o conducem în calea adevărului: la păşunea cea bună, la apa vie, adecă la mântuirea sufletelor.

Preot Dr. I. Felea.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Creştinismul şi studiul naturii, de *F. Bettex,* trad. de preoţii *I. Negoiţă* şi *N. Donos,* cu o prefaţă de Pr. I. Mihălcescu, prof. universitar. Huşi, 1923. Edit. Zanet Corlăţeanu, 276 pag. Preţul 40 Lei.

Pastorul F. Bettex este unul din cei mai convinşi şi mai productivi scriitori germani, în domeniul Apologeticei creştine. Adânc cunoscător al naturii şi pe deplin familiarizat cu cele mai nouă rezultate din domeniul ştiinţelor naturale, mai dispunând şi de un stil atrăgător, el în nenumăratele lui scrieri, dintre cari cele mai răspândite, traduse în diferite limbi, sunt: «Natură şi lege», «Imnul creaţiunii», «Minunea» (româneşte tot de păr. Negoiţă), «Biblia: cuvântul lui Dumnezeu», «Simbolica creaţiunii şi eternitatea naturii», «Cea dintâiu pagină a Bibliei» ş. a., tratează — precum se vede — subiecte foarte felurite, dar totdeauna de actualitate, dând într'ânsele, mulţimei ajunse la răspântia convingerilor şi vieţii sale religioase, indicaţii preţioase cu privire la calea, ce singură e menită să o ducă la adăpost sigur dinaintea potopului de indiferentism, necredinţă şi îngâmfare «ştienţifică», ce ameninţă să cotropească omenirea zilelor noastre.

In această privinţă le întrece însă pe toate scrierea: «Creştinismul şi studiul naturii» tradusă şi în româneşte de vrednicii preoţi huşeni I. Negoiţă şi N. Donos.

După mărturia autorului însuşi, cartea aceasta a luat naştere din convingerea, că creştinătatea cultă de azi n'are nici un motiv să se sperie şi nici chiar să se nedumerească de mult afişatul conflict dintre ştiinţă şi credinţă, pentrucă un asemenea conflict nu există şi nici nu poate exista. Cine admite adecă existenţa unui Dumnezeu absolut, ca creator al lumii şi inspirator al sf. Scripturi, va trebui să admită şi aceea, că între aceste două produse ale unuia şi aceluiaş autor absolut nu poate fi nici o contrazicere. Aşà că cu tot progresul şi cu toată minu-

năţia de rezultate la cari s'a ajuns azi prin cercetările ştiinţifice din diferitele domenii ale ştiinţelor naturale, o concepţie creştină şi biblică despre lume şi viaţă rămâne pentru totdeauna nu numai posibilă, dar incomparabil mai adevărată şi mai mulţumitoare pentru minte şi pentru inimă, decât orice concepţie ştiinţifică, modificată de azi pe mâine de curentele ştiinţifice subiective, ce se perândează în a domină ştiinţa în decursul desvoltării sale istorice. Îndeosebi superioară este însă această concepţie creştină despre lume faţă de concepţia materialistă-evoluţionistă care stăpâneşte ştiinţa contimporană.

Cunoscând în amănunte teoria materialistă-evoluţionistă despre lume, după care starea de azi a acestei lumi e rezultatul unui proces îndelungat de evoluţie dela inferior la superior, în capitolul prim, întitulat «Progres?», combate această teorie, dovedind cu date luate mai ales din istoria culturală a omenirii, că o evoluţie şi un progres în înţelesul concepţiei materialiste-evoluţioniste nu există. Din contră, omenirea de azi arată, în comparaţie cu aceea a multora din epocile vechi ale istoriei, în multe privinţe un regres, o decadenţă. Dacă totuşi poate fi vorba de un progres al omenirii, singura formulă posibilă a acestui progres e aceasta: «Mai aproape de Dumnezeu». Căci «precum un belşug de lumină, de căldură şi viaţă pe pământ nu poate fi fără o apropiere de soare, tot aşà pentru omenire nu există alt progres decât apropierea de Dumnezeu». Acesta e singurul progres chemat să potolească pe deplin toate năzuinţele sufletului omenesc.

Luat în înţelesul concepţiei moderne a materialismului-evoluţionist, pretinsul progres, sau mai bine zis rezultatul lui: concepţia ştiinţifică actuală, în loc să fi adus omenirii satisfacerea năzuinţelor naturale ale sufletului său, a adus cu sine — ni-se spune în capitolul II intitulat: «Evoluţia şi concepţia modernă despre lume» abrutizarea sufletului omenesc, identificarea lui cu materia, reducerea lui la o simplă formă de existenţă şi manifestare a acestei materii. In mijlocul universului omul, după concepţia ştiinţifică modernă, deşi pretinsul stăpân al lui, de fapt nu este decât o mică părticică a imensei masse de materie ce formează substratul universului, supus şi el aceloraşi puteri şi legi mehanice fixe, ca şi cel mai neînsemnat atom de pulbere.

Şi e trist, exclamă autorul, în al III-lea capitol: «Studiul naturii şi creştinismul», că creştinismul, sub care el înţelege societatea creştinilor adevăraţi, nu a celor numai cu numele creştini, cu toate că vede influinţa omorâtoare de suflet a acestei concepţii ştiinţifice, nu ia faţă de ea atitudinea cuvenită. Cei mai mulţi creştini în loc să supue rezultatele cercetărilor ştiinţifice unei critice obiective, deosebind ceeace este adevărat

de ceeace este fals şi combătându-le atunci când pe baza lor se fac concluzii greşite, se mulţumesc să privească întreg studiul naturii cu neîncredere, accentuând nesiguranţa ştiinţii omeneşti şi crezând că e incompatibil cu caracterul lor de creştini să se ocupe de asemenea lucruri. Cauzele neîncrederii adevăraţilor creştini faţă de studiul naturii şi rezultatele câştigate printr'ânsul sunt — după autor — întâiu necunoaşterea metodelor de cercetare şi expunere ştiinţifică, ceeace face imposibil controlul caracterului adevărat al rezultatelor ştiinţifice. Apoi, de multeori se confundă faptele cu explicarea lor. Tot aşà se dă uitării împrejurarea că sf. Scriptură este o carte religioasă, dată cu scopul de a ne împărtăşì cunoştinţe religioase şi nu ştiinţifice şi că, în consecinţă, nimeni nu poate pretinde, ca între învăţătura sfintei Scripturi şi teoriile ştiinţifice să fie o armonie verbală.

Biblia şi natura nu se pot contrazice. Şi dacă şi sunt mulţi naturalişti cari atribue concepţiei lor ştiinţifice despre natură îndepărtarea lor dela Dumnezeu, nu sunt mai puţini nici aceia, cari cu toate că sunt naturalişti de seamă, totuşi şi-au păstrat credinţa în Dumnezeu.

In al IV-lea capitol intitulat «Ştiinţa» autorul se îndreaptă în contra admiratorilor orbi ai ştiinţei gata să crează ori ce bazaconie prezentată sub marcă ştiinţifică şi să despreţuiască şi lapede chiar tot ceeace nu este «ştiinţific». Oricât de natural ar fi adecă pentru om dorul de a şti, acest fel de a vedeà şi aprecià lucrurile este cu totul greşit. Şi greşala îşi ajunge culmea atunci, când din partea unora se accentuează cu toată aroganţa că «unde începe ştiinţa, încetează credinţa». Pentrucă examinând chestiunea obiectiv se poate uşor constată, că aproape întreaga ştiinţă a omenirii se întemeiază pe adevăruri ce nu se pot demonstrà, pe axiome, puse de către creator în sufletul nostru. Şi acestea sunt dogme de credinţă, ce nu pot fi dovedite, ba de multe ori numai pe simple ipoteze, ce nu pot fi nici înţelese şi nici măcar nu pot explicà pe deplin faptele.

Meritul principal în propagarea antagonismului dintre credinţă şi ştiinţă l-a avut, ni se spune în ultimul capitol, sistemul de cugetare cunoscut sub numele de «materialism», numit aşà pentrucă nu admite decât o singură realitate: materia. Tot ce există în lume este numai un complex de aparenţe ale materiei, forme de manifestare ale ei. Materia se explică de sine, precum şi toate acele manifestări ce pe nedrept se atribue spiritului. Aşà cum se prezintă el, materialismul nu este însă ceva ştiinţific ci mai de grabă o religie a necredinţei, care pune în fruntea concepţiei sale afirmaţiunea negativă, totuşi cu oare care timbru religios: «Cred că nu există Dumnezeu». Această afirmaţiune nu este însă ştiinţifică, ci e o dogmă de credinţă

imposibil de demonstrat, ca oricare dogmă a oricărui sistem religios. Aşà stă chestiunea şi cu celelalte afirmaţiuni ale materialismului; ele sunt dogme de credinţă, decretate de către corifeii materialismului ca infalibile şi ne răsturnabile. Aşà e b. o. învăţătura despre eternitatea materiei. Ea nu numai că nu poate fi nici dovedită nici înţeleasă, dar stă în directă contrazicere cu impresiile noastre zilnice şi cu logica faptelor. De aceea au fost siliţi unii materialişti să conceadă, că universul este rezultatul unui proces temporal şi că starea de acum a materiei şi a forţelor dintr'ânsa trebue să fi avut un început şi sigur va aveà un sfârşit.

Dar aceasta este recunoaşterea caracterului adevărat şi ştiinţific al concepţiei biblice care spune clar: *«La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul»*. Acest Dumnezeu pentru creştini este centrul şi isvorul tuturor puterilor cari cârmuesc întreg universul, după voia şi înţelepciunea lui.

Tot aşà de neputincios stă materialismul şi în faţa întrebării despre originea şi fiinţa vieţii. Aşà că în cele din urmă el s'a văzut nevoit să afirme, că materia trebue cugetată, însufleţită, fiecare atom are un suflet veşnic şi constant. Aceasta însă este o simplă revenire la învăţătura creştină despre deosebirea dintre spirit şi materie.

De aici conclude apoi autorul, că credinţa noastră creştină se poate măsurà fără sfială cu pretinsa filosofie a materialismului, în privinţa clarităţii şi a legăturii logice. Aceasta cu atât mai vârtos, că materialismul mai are în contra sa şi consecinţele sale practice dezastruoase pentru religiune, moralitate, pentru viaţa individuală şi socială a omului.

Astfel considerat materialismul, el nu poate ajunge nici odată să stăpânească lumea cum ar dorì. Pentru aceasta el este mult prea slab. El cuprinde prea multă negaţie şi prea puţină afirmaţiune. Pentru cugetătorul adânc el este prea superficial.

Aşadar creştinul nu crede împotriva ştiinţei — închee autorul — ci el crede potrivit cu adevărul, că ştiinţa credinţei se armonisează mai bine cu tot ce există, aşà dar este mai adevărată şi mai ştiinţifică decât ştiinţa necredinţei.

Iată într'un mănunchiu ideile fundamentale în jurul cărora se grupează cuprinsul bogat şi foarte instructiv al acestei preţioase scrieri. Dată fiind valoarea ei, ar trebuì să nu lipsească din biblioteca nici unui cărturar român, cu atât mai puţin din aceea a preoţimii noastre.

Traducătorii merită toată lauda şi recunoştinţa, pentrucă au îmbogăţit literatura noastră teologică cu acest preţios tezaur.

V. Lăzărescu.

*

Curs de introducere în Noul Testament după programa în ființă, pentru învățătura școlarilor din clasa a VI-a a seminariilor teologice din România veche, de *Arhimandritul Scriban*. București. Editura «Universală», 1924, pp. 224. Prețul: 31 Lei.

Două sunt condițiile esențiale pe cari trebue să le întrunească un manual bun: să cuprindă întreagă materia de învățământ prescrisă de programa în vigoare, și să expună materia în așà fel, încât s'o facă cât mai ușor accesibilă puterii de înțelegere a celor pentru care e alcătuit manualul. Trebue să mărturisim din capul locului, că în privința aceasta «Introducerea în Noul Testament» a părintelui arhim. Scriban este o carte de-adreptul escelentă. Căci ea este alcătuită pe baza unui extrem de bogat material științific, elucidând toate problemele de însemnătate pentru istoria cărților Legii celei nouă.

Partea introductivă e tratată în opt paragrafi cu titlurile următoare: 1. Rostul introducerii în N. T., 2. Obiectul Introducerii în N. T., 3. Numirea N. T., 4. Studiul Introducerii în N. T. față de alte studii biblice, 5. Necesitatea Introducerii în N. T., 6. Numirile Introducerii în N. T., 7. Limba N. T. și 8. Împărțirea studiului Introducerii în N. T.

Părții introductive îi urmează Capitolul despre istoria canonului N. T. și cel despre Istoria textului N. T. (Partea generală a studiului.) Și-apoi, pe rând, istoria fiecărei cărți a N. T. (Partea specială.) Iar la sfârșit un «apendice» despre «Tipărirea N. T., Relațiunea dintre evanghelia Sf. Ioan și celelalte trei, Un nou text al evangheliei Sfântului Ioan» — chestiuni cari nu intră în cadrul programei învățământului seminarial din vechiul regat, dar cari, firește, sunt de absolută trebuință pentru studenții institutelor teologice din Ardeal. Lipsește *Literatura Introducerii*, pe care nu ne îndoim c'o vom găsì în a doua ediție a cărții.

Chiar și numai din această sumară schițare a cuprinsului cărții se vede că manualul e *complet*. El se distinge printr'o surprinzătoare conciziune și claritate a expunerii — însușire, care i-a dat autorului putința se sintetizeze un material așà de bogat în nu mai mult de 224 pagini! Stilul e un model de felul în care un scriitor e în stare să expună chestiuni științifice în mod aproape popular — fără să elimineze terminii tehnici și fără să devină banal. Elevii seminariilor din vechiul regat și Basarabia vor învățà ușor din această carte, iar studenții institutelor noastre teologice se vor jucà de adreptul de a știința. Căci «Introducerea» părintelui arhim. Scriban va fi un prețios îndreptar și pentru clericii noștri.

Ea vine la timpul suprem, umplând un gol așà de simțit în literatura noastră pedagogică. Va fi primită cu atât mai bine,

cu cât nu e scrisă numai ştienţific ci, mai ales, cu entusiasmul care trece, de bună seamă, şi asupra cititorului, trezindu-i tot mai multă dragoste pentru ispitirea scripturilor sfinte.

N. Colan.

CRONICA BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Perspectiva unirii bisericilor — în lumină ortodoxă. Revista Engleză «The Christian East» publică, în al treilea fascicol al său din 1923, conferinţa pe care a ţinut-o la Gloucester reprezentantul patriarhatului de Constantinopol la Londra, *mitropolitul Gherman*, despre unirea dintre biserica ortodoxă şi anglicană. Inaltul prelat constată cu o vădită bucurie, că raporturile dintre cele două biserici niciodată n'au fost aşà de strânse ca astăzi. Acest adevăr îşi găseşte expresia cea mai grăitoare pe de o parte în atitudinea bisericii anglicane faţă de recentele persecuţii îndurate de ortodoxia răsăritului şi în discuţiile urzite în jurul problemei despre apropierea bisericilor; pe de alta în recunoaşterea din partea Sf. Sinod al patriarhatului de Constantinopol, a hirotonirii anglicane. Şi dacă această recunoaştere nu şi-au însuşit-o până acuma decât biserica din Cipru şi Ierusalim, pricina trebue căutată în împrejurările extrem de grele cari s'au abătut în ultimul timp asupra bisericii răsăritene. Acestor împrejurări li se adaogă faptul decentralizării care stă la temelia constituţiei bisericii ortodoxe. De bună seamă nime nu se gândeşte la înlocuirea acestei organizaţii democratice printr'un c entralism absolutist. Dar toată lumea e convinsă de necesitatea unei permanente autorităţi reprezentative, care să soluţioneze chestiunile cari nu intră în competiţa Sinodului ortodox ecumenic — cum e bunăoară problema reunirii bisericilor.

Este oare posibilă o astfel de reunire?

In privinţa aceasta sunt două păreri. După una n'ar fi greu să se realizeze o comunitate externă, care şi-ar găsi expresia în referinţe de pretinie şi de reciprocă ajutorare între biserici. Fiecare biserică şi-ar păstrà astfel independenţa, alcătuind totuşi o uniune în felul Ligii Naţiunilor. Această Ligă a bisericilor ar aveà să deslege problemele de caracter general ale creştinismului şi ale religiei. O astfel de Ligă a avut în vedere în circulara sa, adresată acum trei ani către toate bisericile creştine, patriarhul Constantinopolei.

Evident că pe o bază atât de largă nu se poate realizà o adevărată unire. Condiţia acesteia este desăvârşita unitate a credinţei. Căci nu trebue să se uite, că există o biserică sfântă universală şi apostolică. Toţi aceia, cari primesc dogmele acestei

biserici, sunt uniţi sufleteşte cu ea, formând «o unitate dogmatică». Iară dacă acestei uniri i se adaogă şi cea externă, canonică, alcătuesc o unitate organică. O astfel de uniune organică formează diferitele mădulare (autonomii) ale Bisericii ortodoxe. Totuşi ea nu eschide diferenţele de rit. Această libertate externă nu e incompatibilă cu creştinismul. Biserica celor dintâi zece veacuri creştine a stat într'o astfel de intercomuniune, fără o uniformitate absolută. Unitatea ei dogmatică însă nici odată n'a fost pusă în discuţie de către bisericile particulare. Temelia ei este mărturisirea învăţăturilor de credinţă aşà cum le-au definit, pe cauza sf. scripturi şi a sf. Tradiţiuni, cele şapte sinoade ecumenice. Asta este credinţa celor dintâi 8 veacuri creştine. Adevărat că dogme au mai fost definite şi după această dată. Autoritatea dela care au emanat însă nu poate fi pusă pe picior de egalitate cu autoritatea sinoadelor ecumenice.

Concepţia că biserica ortodoxă a rămas credincioasă faţă de învăţătura dogmatică a bisericii primitive, o împărtăşeşte nu numai Döllinger, ci şi alţi teologi din bisericile apusene.

E clar deci că biserica ortodoxă poate aveà raporturi de pretinie cu toate bisericile cari «chiamă numele lui Hristos»; ea nu va puteà tratà însă despre o *uniune organică* decât cu acele biserici, cari sub raport dogmatic se identifică cu principiile de credinţă ale bisericii primitive. Orice abatere dela acest principiu va fi considerată de către biserica ortodoxă ca o renunţare la continuarea sinceră a tratativelor şi o apropiere de «creştinismul fără dogme», despre care în Germania s'a vorbit şi s'a scris aşà de mult în ultimele decenii. Biserica ortodoxă, care a considerat venerabila biserică anglicană ca un ram, în unele privinţe în necontenită legătură cu biserica veche, a fost totdeauna şi va fi şi în viitor gata să discute problema reunirii bisericilor cu oricine stă pe basa principiilor expuse mai sus şi cu oricine vrea să discute chestiunea în mod ştienţific şi fără prejudiţii.

*

Problema e examinată în fascicolul al doilea (1923) al aceleiaş reviste şi de profesorul rus *Gloubokowskij*. Dupăce constată propaganda furtunoasă pe care o face Vaticanul pentru supunerea bisericii răsăritene, eruditul teolog îşi expune părerile sale cu privire la perspectiva apropierii dintre biserica ortodoxă şi cea catolică. Câtă vreme Vaticanul nu va stavilì valul de prozelitism în Rusia, atâta vreme nu poate fi vorba nici măcar de tratative. «Oricât s'ar păreà că credinciosul catolic de astăzi nu vede în cel ortodox decât un frate, ortodoxul în schimb nu vede în cel catolic decât un pustiitor care triumfă.»

Un al doilea temeiu al atitudinii sale e exemplul elocvent al Sinodului dela Florenţa. Unirea încheiată aici a fost un act

de extremă desnădejde. Prezentul ne oferă suficiente indicii pentru o procedură similară; numai cât nici Moscova de sub bolşevici, nici Constantinopolul de sub dominaţia Turcilor, nu se vor mai încumetà să încheie un asemenea compromis doctrinar. Biserica din Rusia se întăreşte tot mai mult în ortodoxie, prin sângele martirilor, iar patriarhatul din Constantinopol refuză apropierea de Roma. In schimb recunoaşte validitatea hirotonirii în biserica anglicană. Apoi, conciliul Vatican a ridicat un zid inexpugnabil între ortodoxie şi catolicism. O uniune între cele două biserici e deadreptul imposibilă; pentrucă Roma nu vrea unire, ci supunere necondiţionată, absolută; subjugare, sclavagiu. Papa nu cunoaşte o unire frăţească a bisericilor independente. El vrea topirea tuturor bisericilor şi supunerea lor *unui singur şi infailibil* învăţător şi legiuitor al lumii întregi, peste care numai există nici un drept de apel — nici la Dumnezeu. Ortodoxia dimpotrivă, stă pe punctul de vedere al *ecumenicităţii*. Ea vrea o uniune frăţească între bisericile particulare, o solidaritate reciprocă, refuzând orice pretenţie de primat excluziv, din partea oricui ar venì aceasta. Ea vrea o uniune în credinţă şi dragoste frăţească. Admite cel mult o întâietate onorifică, nici odată însă o supremaţie de drept. In consecinţă ortodoxia n'a vrut şi nici nu va vrea să ştie vr'odată de primatul papal. I-ar puteà admite papei cel mult dreptul unui primat onorific, considerându-l ca pe un «primus inter pares». Dar papa nu primeşte această soluţie. Pentrucă o astfel de concesie din partea lui ar aduce cu sine în chip firesc reforma radicală «in capite et in membris» atât a papalităţii cât şi a întregului catolicism apusean. *(După «Internationale Kirchliche Zeitschrift»).*

*

Turcia profană. Adunarea naţională din Angora, care vrea cu orice preţ să «europenizeze» pe Turci, a desfiinţat califatul, iar pe şeful suprem al tuturor musulmanilor din lume l-a izgonit din ţară, împreună cu întreaga lui suită de prinţi şi prinţese. Urmaşul lui Mohamed s'a aşezat deocamdată în Elveţia, lăsându-şi credincioşii în grija părintească a unui «oficiu civil» care va sta sub directa supraveghiere a lui Ismet-Paşa.

Soartea patriarhatului ortodox de Constantinopol nu pare de loc a fi mai bună. Căci nu lipsesc indiciile, după cari guvernul din Angora ar aveà de gând să-l desfiinţeze, împreună cu rabinatul suprem al evreilor. Aşà că... fraţii noştri uniţi pot să jubileze în dragă voie.

*

Inaugurarea unei universităţi catolice. Câtă vreme învăţământului religios i se dă la noi — din milă — o oră pe săptămână, până în clasa a şasea a şcoalelor secundare, şi câtă vreme dl Popa-Lisseanu statifică pe capete şcoalele noa-

stre confesionale, ca pe nişte instituţii netrebnice — în Olanda, la Nimwegen se inaugurează, cu fastul protocolar obicinuit în ţările anglo-saxone, o *universitate catolică*. S'a întâmplat la 17 Octomvrie 1923. Noua universitate are deocamdată trei facultăţi: de teologie, litere şi drept, cărora li se vor adăogà de bună seamă, în viitorul nu prea îndepărtat, facultăţile de ştiinţă şi medicină. Se înţelege că la această serbătoare de afirmare culturală a bisericii au luat parte reprezentanţii tuturor organizaţiilor politice, religioase, sociale şi cuturale din Olanda. Cuvântul de deschidere al monseniorului Schrijnen, rectorul universităţii, a fost ascultat, se zice, de peste două mii de persoane. Iar şeful guvernului ţării a trimis o telegramă de felicitere şi şi-a *scuzat* absenţa dela această solemnitate.

Oraşul Nimwegen i-a asigurat universităţii o subvenţie anuală de 100,000 de fiorini. Asta însemnează cam mult; nu-i aşà dle Cioran? Totuşi oraşul nu-şi revindică dreptul de stăpânire asupra înaltului aşezământ de cultură, iar ministerul olandez nu-i pretinde nici măcar examene înaintea unor comisii speciale.

Şi toate acestea se petrec în Olanda — ţară care întrucât o priveşte pe *ea* de bună seamă n'are prea multe motive să ne invidieze superioritatea noastră culturală. *Neculce.*

NOTE ŞI INFORMAŢII.

Ziarele publică testamentul episcopului romano-catolic din Oradea-mare, contele *Nicolae Széchenyi*, mort acum câteva luni la Budapesta. Testamentul, care-a fost alcătuit *dupăce* defunctul depusese *jurământul* de fidelitate faţă de statul român şi Suveranul său, dispune între altele, ca suma de 400,000 de coroane lăsată bisericii catolice din Oradea-mare «să se administreze şi fructifice pe teritor maghiar, «*cât timp Oradea-mare se va aflà sub suveranitate română*», deci «*până la eliberarea Orăzii-mari*». Dacă însă Oradea mare se va găsì şi peste 10 ani sub stăpânire *străină*, această sumă va revenì acelei biserici, care va devenì reşedinţa urmaşilor episcopului Széchenyi.

Iată o dovadă elocventă de sinceritatea jurământului unui vlădică papistaş!

*

Un domn care iscăleşte *Grigore Mireanu*, pentru a nu fi confundat cumva cu Grigore Teologul..., înşeilează în Nr. 8 al «Ţării Noastre» o întreagă serie de consideraţii cu privire la *Criza bisericească*. Pornind dela apriga controversă ce se iscase

acum şaptesprezece ani între *«Luceafărul»* şi *«Revista Teologică»* (sau mai precis între O. Goga şi N. Bălan) în jurul problemei despre chemarea preoţimii noastre d. M. — vai de mine, erà gata să-i spui numele adevărat — se miră, că astăzi, când cazul părintelui T. Popescu dela biserica «Cuibu cu barză» aduce chestiunea din nou în discuţie publică, nu apare pe teren decât unul dintre cambatanţii de odinioară şi anume dl Goga, deci — lucru ciudat — tocmai *laicul*, câtă vreme «distinsul teolog şi polemist de odinioară, preotul mare de astăzi, păstrează o cuvioasă muţenie şi-şi lasă condeiul să ruginească». Sau, cu alte cuvinte, dl Goga, în «Ţara Noastră» a d-sale «a atacat» problema, până când «Revista Teologică» de sub patronajul I. P. S. Mitropolit Nicolae face «politică de struţ» persistând în «tăcerea şi somnolenţa», cari «au totdeauna un miros cadaveric». Şi, cum un dicton bine plasat e totdeauna cu efect, autorul articolului încheie sentenţios: «orice s'ar spune — *ceva este putred în Danemarca*».

Revista noastră şi-a spus cuvântul cu privire la cazul părintelui Tudor. Dacă revenim asupra lui în această notiţă, o facem pentru a da lămuririle necesare domnului Grigore Mireanu şi a-i potolì îngrijorarea care l-a cuprins din pricina «mutismului» nostru.

Nu ne-am pripit să luăm atitudine faţă de cazul dela «Cuibu cu barză» pentru motivul, că fiind vorba de o *chestiune de conştiinţă* şi de *judecarea* unui om, aveam lipsă de cât mai multe şi cât mai temeinice informaţii asupra propoveduirii părintelui Tudor Popescu. Trebuià să ne dumerim tocmai asupra acelei laturi ale cazului, cari sunt în stare să dea adevăratele criterii pentru judecarea unei probleme de conştiinţă. Erà vorba de acel «bagaj inconsumabil» de «chiţibuşerii teologice», de «dubioase şi efemere teorii dogmatice», de «critica biblică mai înaltă şi de alte... probleme indigeste», cari singure îţi dau putinţa să «ataci» o chestiune *de credinţă, à fond.* Căci dacă «Ţara Noastră» se mulţămeşte cu câteva consideraţii impresioniste — oricât de frumos ar fi ele stilizate — şi cu o rezolvire tangenţială a chestiunii, «Revista Teologică», tocmai fiindcă-i *teologică*, nu-şi poate îngădui acest lux de — «ierteni-se vorba» — superficialitate.

*

Se vede că activitatea din sinul bisericii unite nu-i dă prea mult de lucru dlui Dr. A. Russu dela Curierul Târnavelor, aşà că d-sa are vreme să urmărească cu o deosebită atenţiune tot ce se petrece în biserica «pravoslavnică», neuitând niciodată să sublinieze «sterilitatea fără seamăn» a acestei biserici. Observaţia aceasta revine cu insistenţa unui refren catonian în fiecare coloană a «Unirii».

Credem că e rândul nostru să întrebăm pe ilustrisimii noştri fraţi dela Blaj, cam ce-a produs în timpul din urmă biserica unită şi iluştri săi conducători, cari se încumetă să împroaşte întreaga lume ortodoxă cu noroiul insultelor zămislite din călimara dlui Dr. A. Russu? Intrebarea li s'a mai pus, dar înţelepţii «prelaţi papali» persistă în mutismul lor simptomatic. Se vede, că se găsesc într'o lamentabilă şi permanentă eclipsă de memorie. De aceea le facem serviciul unei cronici scurte şi sintetice, cum s'ar zice, ca la «Telefon»: In domeniul pastoral biserica Blajului a produs un *Maramurăş covârşit de secte.* In domeniul literar broşura de ocară despre *Gh. Lazăr*, plus *Episcopia ... Cumanilor* din «Cultura creştină», iar în domeniul naţional-politic — *Incoronarea.* Dupăcum vedeţi deci, o activitate «fără seamăn».

*

«Neamul Românesc» şi-a mărit formatul în felul celorlalte ziare din capitală, păstrându-şi fireşte, vechiul său spirit de înţeleaptă orientare a cititorilor săi. In paginile «Neamului Românesc», scrise cu conciziunea şi claritatea unor publicişti consacraţi, îşi găsesc expresie toate problemele mari ale vremii noastre. Cine a urmărit cu atenţie ziarul în noul ipostas, al d-lui Iorga, acela nu mai aşteaptă *ziarul cultural* al României nouă. Pentrucă el *există.* Ilustrul istoric e ajutat în uriaşa sa operă de educaţie culturală de iscusinţa şi râvna unor măieştri ai condeiului şi ai gândirii ca: Nichifor Crainic, Cesar Petrescu, P. Şeicaru, Pr. Gr. Cristescu, G. M. Ivanov ş. a.

*

Guvernul ţării e obsedat la ultimul grad de idea Concordatului cu Vaticanul. Tratativele se urmează cu o asiduitate fără precedent. Ai crede că fără acest concordat s'ar surpà din temelii însăşi România-Mare. Şi totuşi cârmuirea ţării n'a legiferat încă măcar raportul dintre biserica «dominantă» a Statului şi confesiunile minoritare. Ne mai vorbind de unificarea organizaţiei bisericii ortodoxe, problemă care e narcotizată şi lăsată să doarmă, până când se va legiferà libera intrare în ţară a tuturor ordurilor călugăreşti din apus şi se va netezì astfel calea care duce la realizarea visului dlui Ghibu.

*

Domnul I. Podea, ex-părintele de confesiune americană, publică în «Sămănătorul» său de pe Strada... Nisipului din Braşov, un articol cu privire la cazul broşurii «Gh. Lazăr» dela «Asociaţie». Vrând să dea gata chestiunea dintr'un condei, d-sa reduce întreg scandalul la «un atac infam» al I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, care «a introdus dihonia confesionalismului şi în sinul «Asociaţiei».

Ex-părintele Podea nu vrea să înţeleagă ceeace a înţeles toată lumea, fiindcă d-sa e un răsvrătit principial.

Noroc că răsvrătirea d-sale e absolut inofensivă şi astfel nu poate trezì decât.... compătimirea deaproapelui, deci şi a noastră. Ex-părintele Podea se plânge apoi, în acelaş «atac infam», că «Revista Teologică» e scrisă în aşà fel, că nime n'o mai înţelege. D-sa greşeşte însă când îşi generalizează analfabetismul, care nouă ne inspiră o justificată îngrijorare; tocmai de aceea îi recomandăm remediul de care ne-aducem aminte mai la repezeală: Din colecta ce o va mai întreprinde printre credincioşii săi din America, să destineze o sumă considerabilă pentru un mentor care... ştie bine româneşte.

*

Din întâmplare mi-a căzut în mână a treia ediţie a broşurii de origine osbscură «Gheoghe Lazăr». Se ştie că «cea dintâi ediţie s'a epuisat înainte de a ieşì de sub tipar, iar a doua a fost oprită să apară». Ediţia a treia e *«publicată»* numai de dl I. Georgescu, ex-secretarul «Astrei». Autorul? Nu se cunoaşte. Căci dl Georgescu, în loc să dea cărţile pe faţă şi să-şi pună cenuşe pe cap, înseilează un adorabil «cuvânt înainte», mărturisind că dsa «a adunat toate amănuntele despre viaţa şi activitatea lui Gh. Lazăr», şi a redactat chiar în mare parte (ba bine că nu!) lucrarea, dar, sau mai bine zis *prin urmare*... lucrarea este a I. P. S. mitropolit Dr. V. Suciu, pentrucă I. P. S. Sa i-a făcut... prefaţa.

Oricât de indulgent ar fi dl profesor I. Georgescu, sântem convinşi că pentru o astfel de logică îi va da elevului său din clasa întâia gimnazială cel puţin nota *patru*.

Totuşi d-sa ameninţă în aceeaşi prefaţă, că «dacă s'ar mai găsì cineva să amestece aici cuvântul de plagiat sau mistificare», promite să dovedească «prin presa mondială (!), cine, când, cum şi în ce calitate a plagiat vr'o dată în Ţara Românească». Iar dacă lumea încăpăţinată nu va înţelege nici atuncea «cum stă chestia», va face apel la... Liga Naţiunilor.

*

In «fragmentele» sale «obscurantiste», publicate în «Ţara noastră», dl Bogdan-Duică ia la vale pe părintele Trifa, care se răsboieşte prin *Lumina Satelor* cu — *dracul*. Domnia sa roagă pe părintele Trifa să-i dea adresa dracului. Sântem convinşi că părintele nu i-o va da, fiindcă n'ar fi frumos să-i arete unui profesor universitar, adresa dracului... Şi apoi chiar dacă părintele Trifa ar servì pe dl Bogdan-Duică, acesta i-ar cere imediat adresa lui Dumnezeu; iar pentru dl Bogdan-Duică adresa lui Dumnezeu e şi mai puţin accesibilă, decât a dracului. Nu-i aşà dle profesor? «Of! of! of! Ce mai lume! Ce mai lume!»

„Lumina Satelor“, este foaia săptămânală pentru popor, ce apare în Sibiu, cu redacţia şi administraţia în strada Mitropoliei 30. Preţul abonamentului pe an 90 lei, pe jumătate de an 45 Lei; pentru străinătate 300 Lei, iar pentru America 3 dolari. Prin scrisul ei creştinesc şi românesc, în cursul acestor doi ani, s'a ridicat peste toate foile menite pentru popor. Fraţii preoţi au în ea un preţuit tovarăş în munca de păstorire a satelor, căci ea vine săptămânal cu sfaturile şi îndrumările ei în multe case, unde preotul numai rar ajunge. Este de datoria noastră să ajutăm răspândirea ei, câştigându-i abonaţi în fiecare parohie, căci prin aceasta săvârşim o operă de educaţie şi cultură pentru mulţime. Preoţii cari au trimis liste de abonament au datoria morală de a îngriji ca oamenii să-şi plătească.

Analele Asociaţiei clerului „Andreiu Şaguna“: I. Actele primului congres al preoţimii din Mitropolia Românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramurăş, ţinut în Sibiu, în zilele de 6/19—8/21 Martie 1919. Publicate de Biuroul Asociaţiei clerului, Sibiiu 1919, pp. 140. Preţul Lei 10 pentru membri, pentru alţii Lei 12.

II. Actele congresului al doilea, biblic, al Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna», ţinut în Sibiiu în zilele de 31 Martie (13 Aprilie) — 1/14 Aprilie 1921, publicate de Biuroul Asociaţiei clerului. Sibiiu 1922 pp. 104. Preţul: pentru membri Lei 16, pentru alţii Lei 20.

III. Actele congresului al treilea, catehetic, ţinut în 2/15—3/16 Noemvrie 1922, publicate de Biuroul Asociaţiei clerului. Sibiiu 1922, pp. 88. Preţul pentru membri Lei 16, pentru alţii Lei 20.

In curând vor apăreà: Actele congresului al patrălea, misionar, ţinut în 22—24 Octomvrie a. c. la Arad.

Aceste publicaţii cuprind rapoartele, desbaterile şi desideratele exprimate de cele trei congrese, precum şi raportul asupra activităţii Asociaţiei, şi fac mărturie de năzuinţele şi preocupările preoţimii ardelene între noile împrejurări de vieaţă.

Călindarul Bunului Creştin, pe anul 1924 este cel mai bun călindar, cu bogat material cultural şi literar, cu articole de cuprins religios, de învăţătură şi cu numeroase chipuri. Acesta este călindarul *arhidiecezan*, prefăcut după trebuinţele sufleteşti a tuturor creştinilor. Se vinde la librăria arhidiecezană în Sibiiu şi la alte librării, cu 7 Lei fără şematism şi 25 Lei cu şematismul arhidiecezei de Alba-Iulia şi Sibiiu.

Organizaţi fără amânare cercurile religioase în cadrul despărţămintelor Asociaţiei «Andreiu Şaguna» a clerului, şi iniţiaţi pretutindenea instituţia «caselor culturale» la sate, pe temeiul statutelor tip, publicate de Asociaţie în broşură separată. Cu prilejul executării reformei agrare asiguraţi intravilan potrivit pentru zidirea «casei culturale».

„Biblioteca bunului păstor“.

Nr. 1. «*Taina pocăinţii*». Studiu pastoral de I. Hanzu. Preţul 1 Leu.

Nr. 2. «*Clerul şi chestiunea alcoolismului*». Traducere de V. Oana. Preţul Lei 4·—.

Nr. 3. «*La centenarul seminarului Andreian*». Disertaţie de Dr. A. Crăciunescu. Preţul 1 Leu.

Nr. 4. «*Chemarea preoţimii noastre*». Consideraţii de actualitate, de mai mulţi. Preţul Lei 5·—.

Nr. 5. «*Şase predici pentru Duminecile postului mare*» *şi* «*Un cuvânt pentru ziua Invierii Domnului*», de mai mulţi. Preţul 2 Lei.

Nr. 6. «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea!*» Predici pentru timp de războiu, prelucrate după I. Kessler, de Dr. N. Bălan şi I. Moşoiu. Preţul 2 Lei.

Nr. 7—8. «*26 Predici la credinţa creştină sau Tâlcuirea Crezului*». Traducere de episcopul Nicodem al Huşilor. Preţul Lei 10·—.

Nr. 9. «*Petru Maior şi Unirea*» de părintele Terenţie. Preţul 2 Lei.

Nr. 10. «*Schisma românească*» sau «*Unirea cu Roma*». Preţul Lei 2·50.

Nr. 11. «*Studiul pastoralei în biserica românească*», de Arhim. Iuliu Scriban. (Extras din Revista Teologică).

Nr. 12. «*Ortodoxia şi creştinismul apusean*». Prelucrare din ruseşte de P. S. Sa Nicodem, episcop al eparhiei Huşilor. Preţul Lei 8·—.

---

*„**Biblioteca bunului păstor**“ se tipăreşte acum sub îngrijirea Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» şi va apărea şi pe mai departe ca anex la «Revista Teologică». Broşurile de sub Nrii 1—10 s'au împărţit **gratuit** abonaţilor revistei, cari şi-au achitat abonamentul la timp. Numerii neepuizaţi: 2, 4, 7—8, 10, 11 şi 12 se pot comandà la administraţia «Revistei Teologice», şi la casierul central al Asociaţiei clerului, trimiţându-se pe lângă preţul arătat mai sus şi porto postal.*